

Підходи до класифікації бойових вил

Vitalii Nikitiuk

доктор філософії з економіки, завідувач сектору досліджень зброї та вибухотехнічних досліджень, ННЦ «ICE ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»
Мін'юсту України, м. Харків, Україна, ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7937-7334>,
e-mail: nikityuk_sha@ukr.net

Досліджено літературні джерела, наукові праці й експертні висновки щодо бойових вил. На підставі проведених досліджень запропоновано криміналістичну класифікацію бойових вил.

Ключові слова: холодна зброя; бойові вили; криміналістична класифікація; колюча дія; колючо-ріжуча дія.

Approaches in Classifying Combat Forks

Vitalii Nikitiuk

This study examines existing literature, scholarly works, and expert opinions on combat forks. Based on the conducted research, a forensic classification of this type of polearm weapon is proposed.

Keywords: bladed weapon; combat fork; forensic classification; piercing action; piercing-cutting action.

Бойові вила як нащадок господарсько-побутових вил є одним з видів ратищної холодної зброї піхоти й кінноти. Час використання бойових вил датують з III тис. до н. е. до кінця XIX ст. Деякі зі зразків донині збереглися в Китаї. Існує версія, що бойові вила походять від виделок. Типові бойові вила мали два сталеві зуби, що відходили від ратища. як елемент комбінованої зброї вила іноді поєднували з алебардою, замінюючи ними списовий наконечник [1]. В Індії і Персії бойові вила мали плоскі, ланцетні або хвилясті зубці, що кріпилися на вертикальному щиті у формі серця. У Європі бойові вила частіше мали два прямі або вигнуті зуби, із часом з'явилися вила з трьома зубами, середній з яких загнутий, — тризубці. У XIV—XV ст. в Італії були поширені вила з двома (іноді з трьома) зубами на тонкій металевій втулці, насаджених на ратище, але такі вила були слабкою зброєю: їх застосовували ополченці, яким доводилося самим піклуватися про своє озброєння. У Німеччині піхотинці використовували традиційні вила й вила зі складаними вістрями на пружинах, які в разі захоплен-

ня руки або шиї супротивника міцно його утримували, роблячи безпорадним.

Бойові вила мали колючу або колючо-рублячу дію та призначалися для збиття супротивника з коня, проколювання й обеззброєння, а також захоплення ворога в полон і його конвоювання. Окрім того, бійцями могли послугуватися бойовими вилами як побутовим інструментом.

Із поширенням вогнепальної зброї вила втратили свою популярність. Однак їх продовжили застосовувати із церемоніальною метою, для супроводження палацовою вартою високопосадовців, під час придворного полювання.

На підставі проведених досліджень наукових праць [1—4] та експертного досвіду сформовано такі ознаки класифікації вил (див. рис.):

- призначення (бойові; господарсько-побутові (в'янки, вила Ендрюса, вила-лопата, гнойові, рейферні, для збирання клем, для навантаження буряка, для посадки, захоплювальні, копальні, коренеплідні, мисливські, перекидальні, рибальські, рожни, сінні,

- штурмові); колекційні; меморіальні; музейні; національні; ритуальні; сувенірні (репліка; бутафорія); художні);
- вид (багато зуб африканський; бачаму; бісюе юаньян фань; брендшток; брендисток (рунка); брендисток-сокира (рунка-сокира); г'яку-ярі; галгоричанг; гонг-тсар; гоулянцян; даба (б'ян ча); дан; данг буддійського типу; данг Па (танпха); дан-джи; дво зуб африканський; дво зуб європейський; дво зуб яванський; дезарконер (дезарсонер, дезаронер); дзюмондзі-ярі (магарі-ярі); динг ба; дугуча; дяо динг ба; іншуа; каварі-гата-ярі; кагі-ярі; катакама-ярі; крила фенікса; лансянь; лембінг; лунсуйтан (вуса дракона); люцерн хаммер (потрійний наклъ); лянгу леча; магарікунета; мезрак (дурбаш); менкетчер; нанфанг дан па; нга ба сунг; нунті бо; омі-ярі; острога; пальник (лінсток, ліншток); перо шведське; ранкона; рогач бойовий (рогулина, рогуля, рогатка); сангамара (сангга); санча; саньгу ле яньча; сань-ляндао; сань-суюча; сань-цзянь-ляндженьдао; сасумата; симо-камадзюмондзі-ярі; ситамуко-кама-ярі (ситамуко-дзюмондзі-ярі); спетум; там тьем тхюнг; танг; тап чі; тау-тау; те лянхуа; теса-очжоу; тигровий тризуб (ху ші санча дзі); тотянь ча; тризуб «Нічний бій»; тризуб «Розкати грому»; тризуб африканський; тризуб бірмський; тризуб європейський; тризуб Лю Цзиня; тризуб шрі-ланкійський; трисула; тришула (шула); туотянь ча; фантянь цзі; фей ча; фукуро-ярі; фусцина; футомато-ярі; хай мос ба дя; цзі; цинлун цзі; цисинба; ча; чагань; чженфен; шайкістен; шевей-цзі; шуанту мішао; юаньбао тетан; янчитан (крила дикого гусака));
- походження (європейські; азійські (бірманські (м'янмські); в'єтнамські; індійські; індонезійські; іранські (перські); китайські; корейські; шрі-ланкійські; японські; африканські));

✓ багато зуб африканський; ✓ бачаму; ✓ бісюе юаньян фань; ✓ брендшток; ✓ брендисток (рунка); ✓ брендисток-сокира (рунка-сокира); ✓ г'яку-ярі; ✓ галгоричанг; ✓ гонг-тсар; ✓ гоулянцян; ✓ даба (б'ян ча); ✓ дан; ✓ данг буддійського типу; ✓ данг Па (танпха); ✓ дан-джи; ✓ дво зуб африканський; ✓ дво зуб європейський; ✓ дво зуб яванський; ✓ дезарконер (дезарсонер, дезаронер);	✓ дзюмондзі-ярі (магарі-ярі); ✓ динг ба; ✓ дугуча; ✓ дяо динг ба; ✓ іншуа; ✓ каварі-гата-ярі; ✓ кагі-ярі; ✓ катакама-ярі; ✓ крила фенікса; ✓ лансянь; ✓ лембінг; ✓ лунсуйтан (вуса дракона); ✓ люцерн хаммер (потрійний наклъ); ✓ лянгу леча; ✓ магарікунета; ✓ мезрак (дурбаш); ✓ менкетчер; ✓ нанфанг дан па;	✓ нга ба сунг; ✓ нунті бо; ✓ омі-ярі; ✓ острога; ✓ пальник (лінсток, ліншток); ✓ перо шведське; ✓ ранкона; ✓ рогач бойовий (рогулина, рогуля, рогатка); ✓ сангамара (санга) ✓ санча; ✓ саньгу ле яньча; ✓ сань-ляндао; ✓ сань-цзянь-ляндженьдао; ✓ сасумата; ✓ симо-камадзюмондзі-ярі; ✓ ситамуко-кама-ярі (ситамуко-дзюмондзі-ярі); ✓ спетум;	✓ там тьем тхюнг; ✓ танг; ✓ тап чі; ✓ тау-тау; ✓ те лянхуа; ✓ тесаочжоу; ✓ тигровий тризуб (ху ші санча дзі); ✓ тотянь ча; ✓ тризуб «Нічний бій»; ✓ тризуб «Розкати грому»; ✓ тризуб африканський; ✓ тризуб бірмський; ✓ тризуб європейський; ✓ тризуб Лю Цзиня; ✓ тризуб шрі-ланкійський; ✓ трисула; ✓ тришула (шула); ✓ туотянь ча;	✓ фантянь цзі; ✓ фей ча; ✓ фукуро-ярі; ✓ фусцина; ✓ футомато-ярі; ✓ хай мос ба дя; ✓ цзі; ✓ цинлун цзі; ✓ цисинба; ✓ ча; ✓ чагань; ✓ чженфен; ✓ шайкістен; ✓ шевей-цзі; ✓ шуанту мішао; ✓ юаньбао тетан; ✓ янчитан (крила дикого гусака).
---	--	--	--	---

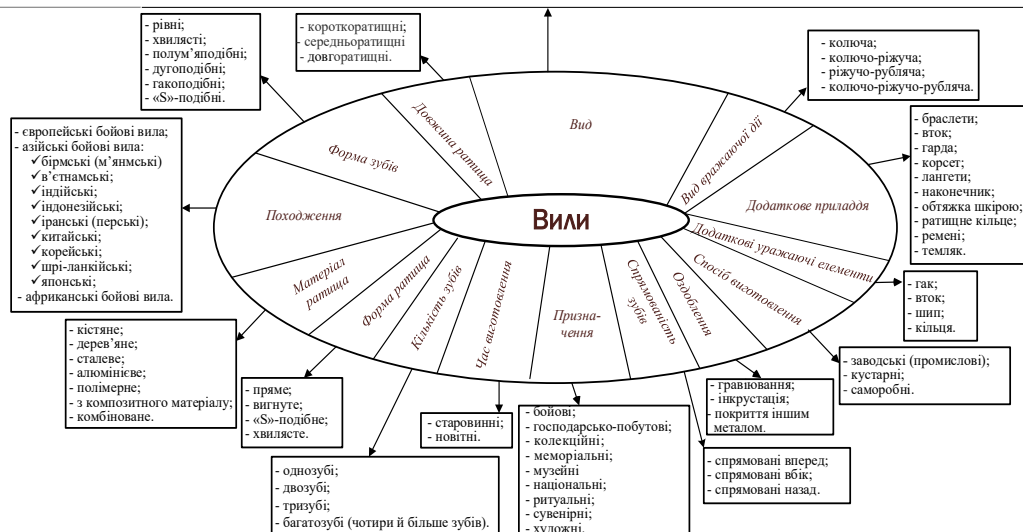

Рис. Класифікація вил

- кількість зубців (однозубі; двозубі; тризубі; багатозубі (чотири й більше зубів));
 - форма ратища (пряме; вигнуте; S-подібне; хвилясте);
 - форма зубів (рівні; хвилясті; полум'я-подібні; дугоподібні; гакоподібні; S-подібні);
 - спрямування зубів (уперед; убік; назад);
 - матеріал виготовлення ратища (кістяне; дерев'яне; сталеве; алюмінієве; полімерне; з композитного матеріалу; комбіноване);
 - довжина ратища (короткоратищні; середньоратищні; довгоратищні);
 - наявність додаткових уражаючих елементи (гак; вток; шип; кільця);
 - вид уражаючої дії (колюча; колючо-ріжуча; колючо-рубляча; колючо-ріжучо-рубляча);
 - наявність додаткового приладдя (браслети; вток; гарда; корсет; лангетти; наконечник; обтяжка шкірою; ратищне кільце; реміні; темляк);
 - оздоблення (гравіювання; інкрустація; покриття іншим металом);
 - спосіб виготовлення (заводські (промислові); кустарні; саморобні);
 - час виготовлення (старовинні; новітні).
- Отже, запропонована класифікація вил дасть змогу вирішувати діагностичні завдання щодо визначення типів, видів, конструкції та призначення об'єкта дослідження.

Перелік джерел посилання

1. Encyclopædia Britannica. 11 ed. 32 v. in 16. United States : Horace Everett Hooper, 1910—1911. Vol. 25.
2. Тюленев С. А., Нікітюк В. Г. Ратищна холодна зброя, утворена з сільськогосподарського знаряддя : монографія. Харків, 2023. Кн. 2-га. 183 с.
3. Методика криміналістичного дослідження холодної зброї та конструктивно схожих з нею виробів (зі змін. та допов.). Київ, 2014. 72 с.
4. Chuck W. The Illustrated Encyclopedia of Weaponry: from Flint Axes to Automatic Weapons / 1st ed. Hylas Publishing, 2006. 240 p.